

Stadsbibliotekariebeslut 2025:3

Beslut

Stadsbibliotekarien beslutar om förändrade öppettider för Stockholms stadsbibliotek (bilaga 1) och att dessa börjar gälla från 1 september 2025.

Under veckorna 34 och 35 kan bibliotekens enskilda öppettider justeras för att fasas in efter sommaröppethållande. Lokala avvikelser godkännes av områdeschef med ansvar för de geografiska enheterna inom Stockholms stadsbibliotek.

Stadsbibliotekariebeslutet anmäls till kulturnämnd.

Ärendet

Stockholms stadsbibliotek har under lång tid haft i uppdrag att arbeta med att göra biblioteken mer tillgängliga och att utveckla öppethållandet. Det råder bred politisk enighet över flera mandatperioder att generösa öppettider är högt prioriterat.

I Stadens budget för 2025 beskrivs bl a bibliotekets uppdrag enligt följande:

”Aktiviteter som gynnar bildning, demokrati, mångfald, språkutveckling och öppna samtal ska vara en del av bibliotekens verksamhet och bidrar till att idag underrepresenterade grupper söker sig till verksamheten. Stadens bibliotek har en viktig roll som nav i det lokala kulturlivet och ska möjliggöra för det genom att anordna aktiviteter i biblioteken som inkluderar samarbete med aktörer från det lokala kultur- och föreningslivet.”

Inriktningen för verksamheten kommer även med ett uppdrag till nämnden:

”Kulturnämnden ska fortsätta att utveckla öppethållandet av stadens bibliotek”

”Fortsätta utveckla öppethållandet

Öppettiderna, inte minst i ytterstaden, är avgörande för att få fler stockholmare att komma till biblioteken. Stockholms stadsbibliotek ökar tillgängligheten genom att arbeta med bättre öppethållande – ordinarie öppettider kompletteras med målgruppsanpassade öppettider s.k selektivt öppet och meröppet (vilket innebär att biblioteken kan användas utan närvarande personal). Det är eftersträvänsvärt att kunna ha biblioteken öppna över hela året, särskilt i stadsdelar där många är kvar under sommaren.

I syfte att utöka öppettiderna på kvällar och helger kommer en större satsning på deltidsanställda biblioteksvårdar att genomföras. Med fler vårdar på plats, som bemannar på kvällar och helger, kan bibliotekens öppettider utökas. Den kompetens som efterfrågas vid olika tidpunkter under öppethållandet kan även anpassas till efterfrågan. Nodbibliotekens öppettider skall samordnas i så stor utsträckning som möjligt. Särskilda satsningar görs för att utöka antalet vårdar på bibliotek i stadens fokusområden.

Under perioden kommer tidigare säkerhetsbedömningar av lokalerna ses över i syfte att identifiera ytterligare bibliotek som kan meröppnas. För att kunna omvandla ytterligare bibliotek till meröppna kommer det krävas anpassningar och investeringar i lokalerna som inte ryms inom ordinarie budget.”

Ovanstående är i linje med tidigare arbete att etablera nodbibliotek i varje stadsdelsområde med generösa öppettider. I Stockholms stadsbiblioteks underlag för budget 2025 med inriktning 2026 och 2027 beskrivs följande utveckling.

”Biblioteksplanen lyfter fram behovet av att etablera ett nodbibliotek i varje stadsdelsområde, där biblioteksrum och verksamhet formas efter behoven i ett större närområde än det allra mest lokala. Detta görs genom att rusta och utveckla större bibliotek som redan idag har ett stort upptagningsområde, genom att öka tillgänglighet och öppettider på de lokala biblioteken”

Skrivningar om bibliotekens öppettider och prioriteringen att hålla dem öppna återkommer regelbundet i stadens budgetar och med olika politiska majoritet. Den förra politiska majoriteten prioriterade t ex följande skrivningar i Stadens budget för 2020.

”Biblioteken ska ha generösa öppettider och hålla öppet när stockholmarna vill och kan besöka dem”

och

”Stadens bibliotek ska ha generösa öppettider hela året, när stockholmarna vill och kan besöka dem samt anordna aktiviteter som inkluderar samarbete med aktörer från det lokala kultur- och föreningslivet”.

I den gällande, av kommunfullmäktige, beslutade biblioteksplanen beskrivs en strategisk förflyttning som beskriver utvecklingen av nodbibliotek i varje stadsdelsområde.

”Från biblioteket mitt i byn till bibliotek i hela staden

Biblioteket ska, som ett komplement till de lokala biblioteken, tydliggöra en ambition att etablera ett nodbibliotek i varje stadsdelsområde, där biblioteksrum och verksamhet formas efter behoven i ett större närområde än det allra mest lokala. Detta görs genom att rusta och utveckla större bibliotek som redan idag har ett stort upptagningsområde och genom att skapa nya där det behövs.

Det görs genom att öka tillgänglighet och öppettider på de lokala biblioteken.”

Nodbiblioteken som koncept introducerades i Biblioteksplanen 2016 – 2021, Här är världen större

”Nodbibliotek

Inom Stockholm växer ett antal nodbibliotek fram. Här ska liv och lugn i olika rum finnas, liksom ett brett utbud av litteratur och program. Här ska finnas plats för tystnad, plats för samtal och plats för skapande. Här kan också finnas profilerade delar.”

Men redan i strukturplanen till Biblioteksplanen 2011 – 2015, Bibliotek i rörelse sätts en tydlig ambition för bibliotekens öppettider.

”Lokalerna ska ha en bra standard och öppethållandetiderna ska vara generösa och så lika som möjligt över staden. Genom samverkan med annan verksamhet kan bibliotekens öppettider ytterligare förbättras.”

”Den allra viktigaste tillgänglighetsåtgärden och det som allmänheten mest efterfrågar är bättre och enklare öppethållande.

De senaste åren har Stockholms stadsbibliotek kraftigt förbättrat öppethållandet genom utökade och förändrade öppettider. Vi föreslår att ytterligare förbättra servicen genom att utveckla ett mer enhetligt öppethållande. En enhetlighet i öppethållandet underlättar för användaren att använda sig av flera bibliotek.”

Under januari 2025 genomförde Bibliotekslabbet i Liljeholmen en generell behovs- och attitydundersökning kring önskemål om öppettider. Icke besökare beskrev varför de inte använder biblioteket och om det fanns något biblioteken kunde ändra för att göra de mer benägna att besöka. Bland de som besökte biblioteken ställdes frågor om när de besökte biblioteken och när de skulle vilja besöka biblioteken. Generella slutsatser från undersökningen visade på att:

- Studenter vill gärna ha möjlighet att vara på biblioteket senare på kvällarna (en del dygnet runt).
- Vissa föräldralediga skulle uppskatta tidigare morgnar
- Yrkesarbetande ser gärna att biblioteket är öppet till minst klockan 18:00 för att hinna förbi efter jobbet
- Många anpassar sig efter de öppettider som gäller
- De som idag inte använder bibliotek kommer sannolikt inte att ändra sitt beteende enbart pga eventuella justeringar av öppettider

Vid en genomgång av Stockholms stadsbibliotek nuvarande öppettider växer en bild av stor variation och brist på samordning av öppethållande. I syfte att stärka nodbibliotekens etablering och roll samt att förenkla och utöka öppettidserbjudandet på Stockholms bibliotek föreslås en utökning och utjämning av öppettiderna.

Totalt utökas öppettiderna med omkring 80 bemannade timmar i veckan, samtidigt som de meröppna biblioteken öppnas upp ytterligare 60 timmar, förändringen utgör en ökning med omkring 140 timmar i veckan.

För att biblioteken bättre ska kunna möta stockholmarnas behov och följa det politiska uppdraget görs öppettiderna mer lika varandra på stadens bibliotek. Målet är att alla stockholmare alltid ska ha ett större bibliotek med generösa öppettider i sitt stadsdelsområde och att det ska vara enkelt att veta när och hur biblioteken har öppet.

Det största biblioteket i varje stadsdelsområde, nodbiblioteket, får därför utökade öppettider. Andra mindre och mellanstora bibliotek får samtidigt mer enhetliga och förutsägbara öppettider. Det innebär att de flesta biblioteken i Stockholm kommer att få nya öppettider.

Nodbiblioteken kommer som regel att ha öppet mellan 10-20 under måndag till torsdag och 10-17 under fredag till söndag. Riktmärket för de andra biblioteken är öppettider mellan klockan 12-18 eller 10-18, måndag till torsdag. Den nya fredagstiden blir i de flesta fallen klockan 10-17, samtidigt som det finns vissa lokala avvikelser. För ett fåtal bibliotek innebär utjämningen av öppettiderna ett minskat öppethållande från klockan 19 till 18.

Nodbiblioteken i Skarpnäck och Bromma undantas ovanstående öppettider då det krävs lokalanpassningar som inte kan genomföras till den 1:a september 2025.

Då öppettiderna förskjuts på många bibliotek kommer flera att öppna senare än idag. Biblioteken kommer då ha möjlighet att erbjuda särskilt öppet för förskolan. Överlag ökar möjligheten att ha exklusiva öppettider för vissa målgrupper, exempelvis NFP-öppet eller vid särskilda program.

Besökare som idag föredrar att besöka biblioteken på förmiddagen hänvisas till något av våra åtta nodbibliotek, som öppnar klockan 10 och som finns utspridda över hela Stockholm. Det finns även mellanstora bibliotek som öppnar 10 och dessutom erbjuder Stockholms stadsbibliotek även sju meröppna bibliotek, som normalt kan besökas mellan klockan 08-21. Det totala öppettidserbudandet är således generöst för stockholmarna, även om en del besökare kommer att behöva anpassa sina besöksvanor något.

Ärendets beredning

Efter avstämning med förvaltningen kring aktuella budgetuppdrag formerades en arbetsgrupp i november 2024 med uppdrag att *"analysera nuvarande öppettider och besöksmönster för att ta fram förslag på förbättrade öppettider som gör det enklare för stockholmarna att besöka biblioteken"*

Ett projekt vid bibliotekskansliet i samverkan med enheterna Enskede-Årsta-Vantör, Älvsjö och Skärholmen, Hägersten-Liljeholmen fick i uppdrag att ta fram ett beredningsunderlag inför beslut om nya öppettider 2025. Detta redovisades till Stockholms stadsbiblioteks ledningsgrupp i februari.

Under februari och mars har Stockholms stadsbiblioteks ledningsgrupp gemensamt arbetat vidare med att resursberäkna och ha en dialog om respektive enhets förutsättningar att utöka sina öppettider utifrån gemensamma principer. I dialogen har samtliga enhetschefer och gruppchefer deltagit och ett gemensamt förslag vuxit fram.

Förslag till öppettider har presenterats på APT för medarbetarna och ett antal frågeställningar för framtiden har identifierats nedan.

Förslag till öppettider presenterade i samverkansgruppen för Stockholms stadsbibliotek den 3 mars. Vid samverkan noterades att arbetsgivaren fullgjort sin förhandlingsplikt med fackförbundet Vision och oenighet med fackförbundet DIK som därefter påkallade

central förhandling enligt MBL §14. Efter slutförd förhandling noterades enighet med fackförbundet DIK.

Risk och konsekvensanalyser av förändrade öppettider har genomförts vid de berörda geografiska enheterna och kulturförvaltningens enhet för lokal och säkerhet har genomfört en fördjupad lägesbild kring Högdalen och Vällingby centrum.

Risker och konsekvenser

Konsekvenserna av beslutet bedöms leda till ökad tillgång till bibliotek i Stockholm och ett mer likvärdigt bibliotekserbudande över hela staden. Vid de bibliotek där öppettiderna utökas på nodbibliotek ser stadsdelarna mycket positivt på utvecklingen då det bidrar till ökad rörelse och öppna verksamheter i stadsdelen. Utifrån lokala risk och konsekvensanalyser kommer Stockholms stadsbibliotek att tillsammans med enheten för lokal och säkerhet att arbeta för riskminimering, kontinuerlig utbildning och vid behov säkerställa tillgång till vaktresurs.

För vissa användargrupper kommer de justerade öppettiderna innebära att de får besöka biblioteket vid andra tidpunkter än idag. Det kan leda till ett missnöje under en övergångsperiod. I alla stadsdelar utom Hägersten-Liljeholmen finns det ett nodbibliotek med generösa öppettider att hänvisa till.

Elisabeth Aquilonius
Tf. Stadsbibliotekarie